

УДК 330.131.7:004.8

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ

Булєєв Ю. С.¹, аспір., Фісуненко П. А.², докт. екон. наук, доц.

ННІ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»

Українського державного університету науки і технологій

¹ bulieiev.yurii@365.pdaba.edu.ua, ² fisunenکو.pavlo@pdaba.edu.ua

Постановка проблеми. Українські підприємства функціонують у складних умовах: наявні та подальші наслідки війни, нестабільне зовнішнє середовище, дефіцит ресурсів, руйнування інфраструктури. В період повоєнної відбудови, може сформуватися нова економічна архітектура країни; і надзвичайно важливо закладати в її основу сучасні технології. Водночас більшість українських підприємств мають обмежене уявлення про можливості ШІ, не володіють стратегіями його впровадження та не розглядають ці технології як безпосередній інструмент економічної безпеки. Це формує значний науково-практичний розрив, який потребує осмислення та методичного наповнення.

Мета дослідження - виявлення ключових напрямів та інструментів застосування штучного інтелекту для підвищення економічної безпеки українських підприємств у контексті цифрової трансформації та повоєнної відбудови економіки України.

Результати дослідження. Штучний інтелект (ШІ) – не просто інструмент автоматизації, а ключ до якісно нового рівня управління підприємствами. Він дозволяє приймати обґрунтовані рішення на основі даних, зменшувати витрати, підвищувати гнучкість і швидкість реакції бізнесу на загрози. А в умовах невизначеності це безпосередньо пов'язано з поняттям економічної безпеки. Нами класифіковано основні напрями впливу технологій штучного інтелекту на економічну безпеку підприємств і виділено шість ключових функціональних сфер, у яких застосування ШІ дозволяє забезпечити підвищену стійкість бізнес-процесів до внутрішніх і зовнішніх загроз:

1. Фінансовий менеджмент. Застосування моделей машинного навчання для прогнозування ліквідності, грошових потоків і фінансових ризиків сприяє своєчасному реагуванню на потенційні загрози та зниженню ймовірності касових розривів.

2. Бухгалтерський облік та аудит. Інтелектуальні системи автоматичного обліку та внутрішнього аудиту підвищують достовірність фінансової звітності, забезпечують безперервний моніторинг і знижують ризики шахрайства чи помилок.

3. Управління витратами та ціноутворенням. ШІ використовується для детального аналізу структури витрат, виявлення неефективних статей бюджету, а також для динамічного ціноутворення з урахуванням змін попиту, пропозиції та конкурентного середовища.

4. Кібербезпека. Інструменти штучного інтелекту застосовуються для виявлення аномальних дій, інцидентів безпеки з можливістю автоматичного реагування на загрози в режимі реального часу.

5. Управління людськими ресурсами. Аналітичні системи на базі ШІ дозволяють здійснювати оцінку продуктивності персоналу, ідентифікацію ключових фахівців, прогнозування плинності кадрів та персоналізоване планування навчання.

6. Антикризове управління та стратегічне планування. Моделювання сценаріїв розвитку підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища дає змогу

приймати проактивні управлінські рішення та адаптувати бізнес-моделі до нових реалій.

У рамках дослідження було також систематизовано низку прикладів впровадження ІІІ, які демонструють прикладну цінність технології для підвищення ефективності та економічної безпеки підприємств як в Україні, так і за її межами.

- Amara (США): застосування моделей ІІІ для прогнозування попиту та управління запасами дозволило зменшити надлишки продукції на 40 %, а використання ІІІ-ботів для обслуговування клієнтів покрило понад 70 % запитів без залучення операторів [1].

- UniCredit (Італія): використання платформи DealSync для автоматизованого виявлення можливостей злиття і поглинання серед малих та середніх підприємств, що підвищило якість інвестиційних рішень [2].

- Legora (Швеція): впровадження цифрових інструментів ІІІ для автоматизації обробки юридичних документів дало змогу знизити витрати на рутинні операції [3].

- Headway (Україна): використання інструментів ІІІ в маркетингу (Midjourney, HeyGen) забезпечило підвищення конверсії рекламних кампаній на 40 % [4].

- YouScan (Україна): впровадження ІІІ для аналізу зображень у соцмережах і відстеження споживчих настроїв дозволило клієнтам більш ефективно управляти брендом [5].

Зазначені кейси демонструють широкий спектр можливостей – від оптимізації операційних витрат до стратегічного розвитку – і підтверджують потенціал ІІІ як системного інструменту підвищення економічної безпеки підприємств.

Для ефективного впровадження штучного інтелекту на рівні підприємств необхідно, щоб система вищої освіти в Україні стала одним із головних драйверів цієї трансформації. Це питання не лише підготовки фахівців, а й формування цілісної екосистеми штучного інтелекту у країні. Заклади вищої освіти мають потенціал стати майданчиками для експериментів, пілотних проєктів і трансферу технологій у реальний сектор. Вони можуть забезпечити науковий супровід цифрової трансформації бізнесу, виступати в ролі центрів компетенцій із ІІІ.

На основі проведеного дослідження сформульовано практичні рекомендації для українських підприємств, які мають на меті інтегрувати технології штучного інтелекту у свої бізнес-процеси з метою зміцнення економічної безпеки:

1. Проведення цифрового аудиту. Рекомендується здійснити комплексну діагностику внутрішніх процесів підприємства для виявлення зон з високим потенціалом цифровізації, операційних витрат та ризиків, що можуть бути мінімізовані через автоматизацію або аналітичні системи на базі ІІІ.

2. Визначення пріоритетних напрямів впровадження. На початковому етапі доцільно зосередитися на пілотних проєктах у найбільш важливих або витратних сферах (облік, логістика, обслуговування клієнтів, прогнозування попиту). Чітке формулювання очікуваних результатів (економія часу, зниження витрат, підвищення точності рішень) є передумовою ефективної реалізації.

3. Налагодження партнерств. Для подолання внутрішнього технологічного бар'єру рекомендовано залучати зовнішніх експертів: ІТ-компанії, розробників рішень на основі ІІІ, наукові установи. Таке партнерство дозволяє скоротити терміни впровадження та уникнути типових помилок.

4. Формування внутрішньої інфраструктури даних. ІІІ потребує якісних, структурованих, доступних даних. Необхідно інвестувати у впорядкування баз даних, створення єдиних систем збирання та обробки інформації, забезпечення стандартів даних.

5. Інвестиції в розвиток людського капіталу. Паралельно з технічними рішеннями необхідно реалізовувати програми навчання персоналу, формувати цифрову компетентність працівників, сприяти прийняттю змін та розвитку внутрішньої культури інновацій.

6. Управління ризиками цифрової трансформації. Рекомендуємо впровадити системи управління ризиками, що охоплюють правові, етичні, технічні аспекти використання ІІІ. Особливу увагу слід приділяти захисту персональних даних, кібербезпеці та контролю якості алгоритмів.

Висновки. Проведене дослідження доводить, що штучний інтелект є не просто технологічною новацією, а стратегічним інструментом підвищення економічної безпеки підприємств у сучасних умовах. Його впровадження дозволяє забезпечити:

- оперативне виявлення ризиків і зниження їх впливу;
- підвищення ефективності бізнес-процесів за рахунок автоматизації та аналітики;
- гнучке антикризове управління в умовах турбулентного середовища;
- посилення захисту інформаційних активів і збереження стабільності функціонування підприємств.

ІІІ також сприяє зростанню конкурентоспроможності підприємств на внутрішньому й зовнішньому ринках, що є критично важливим у контексті повоєнної відбудови економіки України.

Разом із тим, ефективність впровадження даних технологій безпосередньо залежить від наявності в підприємствах стратегічного бачення, внутрішньої готовності до змін, якісних даних і кваліфікованого персоналу. Отже, інтеграція ІІІ повинна розглядатися не як окремий проєкт, а як елемент системної трансформації бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. A global dress distributor gave AI a chance. Now it makes creative content faster, and overstock is down 40 %. Business Insider : [Веб-сайт]. 2024. URL: <https://www.businessinsider.com/edtech-startup-headway-ai-improved-ad-performance-2024-9> (дата звернення: 03.04.2025).

2. UniCredit turns to AI to uncover smaller M&A deals in ambitious growth plan. Financial News : [Веб-сайт]. 2025. URL: <https://www.fn london.com/articles/unicredit-turns-to-ai-to-uncover-smaller-m-a-deals-in-ambitious-growth-plan-43d63225> (дата звернення: 04.04.2025).

3. Meet the 25-year-old legal tech startup founder who's daring to challenge Harvey. Business Insider : [Веб-сайт]. 2025. URL: <https://www.businessinsider.com/max-junestrand-legora-founder-legal-tech-ai-harvey-2025-4> (дата звернення: 03.04.2025).

4. A Startup Used AI Tools Like Midjourney to Boost Ad Performance by 40 %. Business Insider : [Веб-сайт]. 2025. URL: <https://www.businessinsider.com/edtech-startup-headway-ai-improved-ad-performance-2024-9> (дата звернення: 03.04.2025).

5. MarTech Interview with Alexey Orap, CEO at YouScan. MarTech Series : [Веб-сайт]. 2020. URL: <https://martechseries.com/mts-insights/interviews/martech-interview-with-alexey-orap-ceo-at-youscan/> (дата звернення: 07.04.2025).